

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 139/2012-39

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 18. októbra 2012 v senáte zloženom z predsedu Lajosa Mészárosa a zo sudcov Juraja Horvátha a Sergeja Kohuta prerokoval prijatú sťažnosť T. Š., K., zastúpenej advokátom JUDr. L. P., Ž., vo veci namietaného porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Krajského súdu v Žiline a Okresného súdu Žilina v konaní vedenom pod sp. zn. 4 C 173/2006 (pôvodne vedenom pod sp. zn. 13 C 1070/1990) a takto

r o z h o d o l :

1. Okresný súd Žilina v konaní vedenom pod sp. zn. 4 C 173/2006 porušil základné právo T. Š., aby sa jej vec prerokovala bez zbytočných prietáhov, zaručené v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky.

2. Okresnému súdu Žilina vo veci vedenej pod sp. zn. 4 C 173/2006 prikazuje konať bez zbytočných prietáhov.

3. T. Š. priznáva finančné zadost'učinenie v sume 7 000 € (slovom sedemtisíc eur), ktoré je Okresný súd Žilina povinný vyplatiť jej do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. T. Š. priznáva náhradu trov právneho zastúpenia v sume 269,60 € (slovom dvestošesťdesiatdeväť eur a šesťdesiat centov), ktorú je Okresný súd Žilina povinný vyplatiť na účet jej právneho zástupcu JUDr. L. P., Ž., do jedného mesiaca od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

5. Vo zvyšnej časti s'ťažnosti T. Š. nevyhovuje.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. II. ÚS 139/2012-15 z 30. mája 2012 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie s'ťažnosť T. Š. (ďalej len „s'ťažovateľka“), ktorou namietala porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Okresného súdu Žilina (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 4 C 173/2006 (pôvodne vedenom pod sp. zn. 13 C 1070/1990).

V podstatnej časti s'ťažnosti s'ťažovateľka uviedla, že 6. decembra 1990 podala na okresnom súde „návrh na určenie, že pracovný pomer trvá medzi navrhovateľkou a odporcom M., štátny podnik, B., závod...“. Vec bola zaregistrovaná pod sp. zn. 13 C 1070/1990. Tento spor podľa s'ťažovateľky nebol doteraz právoplatne ukončený.

V ďalšej časti s'ťažovateľka uviedla:

«Sťažovateľka tvrdí, že k prietahom v konaní dochádza výlučne zavinením súdu. Aj keby pripustila, že k prietahom dochádza z dôvodu zložitosti sporu, nemožno tým ospravedlniť častú pasivitu súdu a jeho nečinnosť, pretože o právnej stránke ide o veľmi jednoduchú právnu problematiku, ktorú súd mal vyriešiť v jednoročnej lehote a nie ju nevyriešiť v 22-ročnej lehote. Vlastným konaním, či pasivitou sťažovateľka k prietahom v predmetnej právnej veci neprispela.

V tejto súvislosti poukážem na rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 30.6.1993 sp. zn. 4 Cdo 59/93 a to v súvislosti s tým, že najvyšší súd rozsudok Krajského súdu v Banskej bystrici zo dňa 6.3.1992 sp. zn. 17 Co 55/92 zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

V tomto citovanom rozsudku bolo zaujaté aj právne stanovisko usmerňujúce krajský súd v tom smere, že treba bude zisťovať, či účastníci sa dohodli na rozviazaní pracovného pomeru. V tomto rozsudku krajského súdu sa aj konštatuje, že na zrušenie rozsudku krajského súdu boli dané dôvody podľa § 241 ods. 2 písm. c/ O. s. p., podľa § 243 b/ ods. 2 O. s. p. a vrátenie veci tomuto súdu na ďalšie konanie.

Najvyšší súd SR v tomto zrušujúcom rozsudku na strane 4 doslova uviedol citujem: „pre dovolací súd je právny záver dovolacieho súdu záväzný § 234 d ods. 1 O. s. p.

Obidva súdy nerešpektovali ust. § 243d ods. 1 O. s. p. a znova rozhodli nezákonne. V predmetnej veci opakovane rozhodoval najvyšší súd SR svojim uznesením zo dňa 14.6.2011 sp. zn. 5 Cdo 90/2010 zrušil rozsudok Krajského v Žiline zo dňa 28.1.2009, sp. zn. 5 Co 23/2008 a vrátil mu vec na ďalšie konanie.

Najvyšší súd SR rozhodoval o mojom dovolaní dňa 14.6.2011 sp. zn. 5 Cdo 90/2010 a dnes je dátum 16.3.2012 a vo veci vôbec nebolo ani len nariadené pojednávanie. ...

Uznesenie NS SR zo dňa 14.6.2011 sp. zn. 5 Cdo 90/2010 obsahuje na strane 17 ustanovenie § 243b ods. 1 O. s. p. z dôvodu podľa § 241 ods. 2 písm. b O. s. p. teda zrušuje rozsudok odvolacieho súdu, že mu vrátil na ďalšie konanie túto vec a právny názor dovolacieho súdu vyslovený v tomto rozhodnutí je záväzný.

Sťažovateľka tvrdí, že uvedeným postupom Krajského súdu v Žiline a Okresným súdom Žilina bolo porušené jej právo na prejednanie veci bez zbytočných prietahov, vyplývajúcich z čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, podľa ktorého, každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietahov a v jeho prítomnosti...

Krajský súd Žilina a Okresný súd Žilina svojim liknavým postupom v prejednávanej veci porušili aj ust. § 114 ods. 1 o. s. p. podľa ktorého, ak súd neodmietol návrh z procesných dôvodov alebo nerozhodol o zastavení konania podľa tohto zákon alebo osobitného predpisu pojednávajúce pripraví tak, aby bolo možné rozhodnúť o veci zpravidla na jedinom pojednávaní.

Navrhovateľka sa v konaní domáha, že pracovný pomer medzi navrhovateľkou T. a odporcom M. š.p. B., závod..., trvá. Odporca je povinný pridelovať navrhovateľke prácu, podľa pracovnej zmluvy a to všetko do 3 dní od právoplatnosti rozsudku...

Tvrdím, že postupom Krajského súdu v Žiline a Okresného súdu v Žiline bolo porušené moje právo na pojednanie v mojej právnej veci bez zbytočných prieťahov, vyplývajúceho z čl. 1, ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, podľa ktorého Slovenská republika uznáva a dodržiava všeobecné pravidlá medzinárodného práva, medzinárodnej zmluvy, ktorými je viazaná a svoje ďalšie medzinárodné záväzky...“

Sťažovateľka navrhla, aby ústavný súd o jej sťažnosti rozhodol týmto nálezom:

„Základné právo T. Š., bytom N. na prerokovanie vecí bez zbytočných prieťahov podľa čl.48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky bolo porušené.

Krajskému súdu v Žiline a Okresnému súdu v Žiline v konaní 4 C 173/2006 prikazuje konať vo veci bez zbytočných prieťahov.

T. Š. priznáva zadostučinenie v sume 10.000,-Eur, ktoré je povinný vyplatiť jej Krajský súd v Žilina a Okresný súd Žilina spoločne nerozdielne do 30 dní po právoplatnosti tohto uznesenia.

Krajský súd v Žiline je povinný uhradiť trovy konania vo výške 523,26 Eur na účet právneho zástupcu JUDr. L. P., č. účtu... do 3 dní od právoplatnosti rozhodnutia.“

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ich stanoviskami k opodstatnenosti sťažnosti (vyjadrenie predsedu okresného súdu doručené ústavnému súdu 26. septembra 2012 a vyjadrenie sťažovateľky doručené ústavnému súdu 31. augusta 2012) dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie

objasnenie veci namietaného porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy.

II.

Z obsahu s'ťažnosti a k nej priložených písomností, z vyjadrení účastníkov konania a z obsahu na vec sa vzťahujúceho súdneho spisu ústavný súd zistil, že 22-ročné konanie začalo návrhom s'ťažovateľky na určenie, že jej pracovný pomer trvá, doručeným okresnému súdu 6. decembra 1990. Okresný súd o ňom prvýkrát meritórne rozhodol 13. septembra 1991. Po odvolaní odporcu Krajský súd v Žiline (ďalej len „krajský súd“) 6. marca 1992 zmenil rozsudok okresného súdu tak, že návrh zamietol. S'ťažovateľka 5. mája 1992 podala proti rozhodnutiu krajského súdu dovolanie, ktoré však Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) vrátil okresnému súdu ako predčasne predložené, pretože nebol zaplatený poplatok za dovolanie. S'ťažovateľka zaplatila poplatok za dovolanie 31. marca 1993. Najvyšší súd potom o jej dovolaní rozhodol 30. júna 1993 tak, že zrušil rozsudok krajského súdu sp. zn. 17 Co 55/92 zo 6. marca 1992 a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Krajský súd 31. augusta 1993 uznesením č. k. 17 Co 2410/93-62 zrušil rozhodnutie okresného súdu č. k. 13 C 1070/90-33 z 13. septembra 1991 a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Okresný súd potom rozhodol vo veci 29. júna 2004 tak, že návrh zamietol. O odvolaní s'ťažovateľky rozhodol krajský súd 26. mája 2005 tak, že potvrdil rozsudok okresného súdu. S'ťažovateľka podala proti rozhodnutiu krajského súdu 4. augusta 2005 dovolanie, o ktorom rozhodol najvyšší súd rozsudkom sp. zn. 1 Cdo 193/2005 z 28. septembra 2005 tak, že zrušil rozhodnutie krajského súdu a vec vrátil znova okresnému súdu. Okresný súd rozhodol rozsudkom 18. júla 2007 tak, že pracovný pomer s'ťažovateľky trvá a návrh, ktorým sa domáhala, aby súd uložil povinnosť pridelovať jej prácu, zamietol. Proti tomu sa odvolal odporca. O odvolaní rozhodol krajský súd 28. apríla 2009 tak, že rozhodnutie okresného súdu zmenil tak, že návrh zamietol. Rozhodnutie nadobudlo právoplatnosť 4. februára 2010. Dňa 4. marca 2010 s'ťažovateľka podala proti rozhodnutiu krajského súdu z 28. apríla 2009 dovolanie. Najvyšší súd o dovolaní rozhodol 14. júna 2011 tak, že zrušil rozhodnutie krajského súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Krajský súd 13. februára 2012 rozhodol tak, že čiastočný rozsudok okresného súdu

(z 18. októbra 2007) v odvolaní napadnutej časti, v ktorej určil, že pracovný pomer sťažovateľky u odporcu trvá, potvrdil. V ostatnej časti rozsudok okresného súdu ponechal nedotknutý. Dňa 20. septembra 2012 bolo vo veci nariadené pojednávanie, ktoré bolo odročené na neurčito s tým, že bude rozhodované o ďalšom procesnom postupe a oboznámené s námietkami odporcu. Vec teda do rozhodovania ústavného súdu nie je právoplatne skončená.

III.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ak porušenie práv alebo slobôd podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadost'učinenie.

Predmetom konania pred ústavným súdom bolo posúdenie, či postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 4 C 173/2006 (predtým vedenom pod sp. zn. 13 C 1070/1990) dochádza k porušovaniu základného práva sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy.

Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných priet'ahov...

Judikatúra ústavného súdu sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené právo na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov garantované v čl. 48 ods. 2 ústavy, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu najmä podľa týchto troch základných kritérií: zložitosť veci, správanie účastníka konania a postup súdu (napr. I. ÚS 41/02). V súlade s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (napr. I. ÚS 19/00, I. ÚS 54/02, II. ÚS 32/02). Podľa rovnakých kritérií ústavný súd postupoval aj v danom prípade.

1. Pokiaľ ide o kritérium zložitosť veci, ústavný súd sa síce stotožňuje s tvrdením krajského súdu, že predmetná vec bola skutkovo aj právne náročná, na druhej strane konštatuje, že ani náročnosťou konania nemožno odôvodniť a ospravedlniť 22 rokov trvajúce konanie v pracovnoprávnej veci, zvlášť, keď sa zložitou stala aj na základe plynutia času (sťažovateľka v čase, keď spor vznikol, mala 62 rokov, v čase podania sťažnosti ústavnému súdu mala už 84, pričom spor bol okrem iného aj o uloženie povinnosti odporcovi pridelovať jej prácu).

2. Pri hodnotení podľa ďalšieho kritéria, teda správania sťažovateľky v preskúvanom konaní, ústavný súd nezistil žiadnu okolnosť, ktorá by mala byť osobitne zohľadnená na jej ťarchu pri posudzovaní otázky, či a z akých dôvodov došlo v napadnutom konaní k zbytočným priet'ahom. V priebehu konania sa síce vyskytla situácia, keď okresný súd musel sťažovateľku na splnenie jej uloženej povinnosti urgovať, zdržanie spôsobené touto skutočnosťou (jeden mesiac) je však neporovnateľné s neefektívnym postupom okresného súdu, ktorý tomu predchádzal i nasledoval. Sťažovateľka osobne alebo v zastúpení jej právneho zástupcu neabsentovala na pojednávaniach.

3. Napokon sa ústavný súd zaoberal postupom súdov v napadnutom konaní.

A. Vo vzťahu k okresnému súdu predovšetkým konštatuje, že v prvom roku v pomerne rýchлом časovom slede nariad'oval pojednávania a už v 1. roku meritórne rozhodol. V priebehu ďalších rokov sa však v konaní opakovane vyskytovali obdobia, v ktorých bol okresný súd absolútne nečinný (od 26. októbra 1995 do 20. marca 1996 – 5 mesiacov, od 29. marca 1996 do 8. septembra 1998 – 20 mesiacov, od 18. júla 2001 do 16. apríla 2002 – 10 mesiacov, od 12. júla 2002 do 10. decembra 2003 – 17 mesiacov, od 12. októbra 2006 do 4. septembra 2007 – 10 mesiacov a od 20. júna 2011 do 13. februára 2012 – 8 mesiacov) t. j. spolu je to viac ako sedem rokov, počas ktorých okresný súd nevykonával žiadne úkony. Táto skutočnosť je aj v kontexte celkovej 22-ročnej dobe trvania napadnutého konania neospravedlňiteľná.

Okresný súd viac ako sedem rokov vo veci nevykonal žiadny úkon smerujúci k odstráneniu právnej neistoty, v ktorej sa sťažovateľka v danej veci počas súdneho konania nachádza, čo je základným účelom práva zaručeného v citovanom článku ústavy (pozri napr. I. ÚS 41/02). K priet'ahom pritom iba čiastočne došlo v dôsledku zložitosti veci. Ústava v čl. 48 ods. 2 zaväzuje predovšetkým súdy ako garantov spravodlivosti, aby prijali príslušné opatrenia umožňujúce prerokovanie veci, a teda vykonanie spravodlivosti bez zbytočných priet'ahov. I keď nie všetky nástroje na vyriešenie tzv. objektívnych okolností sa nachádzajú v dispozičnej sfére vedenia súdu či konajúceho sudcu, nemožno systémové nedostatky v oblasti výkonu spravodlivosti pripisovať na ťarchu účastníkov súdneho konania a mieru ochrany ich základného práva zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy oslabiť poukázaním napr. na dlhodobu obmedzené personálne kapacity príslušných súdov (pozri napr. I. ÚS 119/03, II. ÚS 568/2011).

Vzhľadom na všetky uvedené dôvody ústavný súd vyslovil porušenie základného práva sťažovateľky na prerokovanie predmetnej veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy tak, ako to je uvedené vo výroku tohto rozhodnutia v bode 1.

B. Vo vzťahu k postupu krajského súdu ústavný súd zistil, že vec bola z dôvodu využitia opravných prostriedkov účastníkmi na krajskom súde päťkrát. V troch prípadoch krajský súd rozhodoval v rozmedzí od jedného do siedmich mesiacov. V období, keď sa vec

nachádzala na krajskom súde štvrtýkrát (od januára 2008 do apríla 2009) a bola vedená pod sp. zn. 5 Co 23/08, krajský súd o odvolaní odporcu rozhodol o pätnásť mesiacov (sťažovateľkino vyjadrenie k odvolaniu odporcu však bolo krajskému súdu doručené až desať mesiacov po napadnutí veci krajskému súdu). V období, keď rozhodoval krajský súd piatykrát (sp. zn. 5 Co 261/2011), sa vec na krajskom súde nachádzala 11 mesiacov (od júla 2011 do júna 2012). Spolu sa teda vec na krajskom súde nachádzala 33 mesiacov.

Ústavný súd v závere konštatuje, že postup krajského súdu, aj keď nebol vždy bez prietáhov, sa zjavne nevyznačuje takými významnými prietahmi, ktoré by bolo možné kvalifikovať ako zbytočné prietahy v zmysle čl. 48 ods. 2 ústavy.

Vzhľadom na uvedené dôvody ústavný súd dospel k záveru, že sťažovateľkinmu návrhu na vyslovenie porušenia jej základného práva postupom krajského súdu v namietanom konaní nemožno vyhovieť (bod 5 výroku tohto rozhodnutia).

V nadväznosti na tento výrok a v záujme efektívnosti poskytnutej ochrany sťažovateľke ústavný súd vo výroku tohto rozhodnutia v bode 2 prikázal okresnému súdu podľa čl. 127 ods. 2 ústavy a § 56 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde konať vo veci bez zbytočných prietáhov.

Podľa § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde môže ústavný súd priznať tomu, koho základné právo alebo sloboda sa porušili, aj primerané finančné zadosťučinenie.

Sťažovateľka v návrhu na priznanie finančného zadosťučinenia poukázala na to, že tento rok má 84 rokov a za celých 22 rokov nebolo v jej veci právoplatne rozhodnuté. *„Výšku požadovaného finančného zadosťučinenia sťažovateľka odôvodňuje neúmernou dĺžkou prietáhov a psychickou ujmom, ktorá je v dôsledku tohto vznikla. Navrhovateľka je nečinnosťou súdov v dlhodobom stave právnej neistoty, preto uplatňovanú výšku odškodnenia v sume 10.000,-Eur považuje za primeranú i s poukazom na doterajšie rozhodovanie ústavného súdu.“*

Vzhľadom na okolnosti danej veci ústavný súd dospel k názoru, že len konštatovanie porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48

ods. 2 ústavy nie je dostatočným zadosťučinením pre sťažovateľku. Ústavný súd preto uznal za odôvodnené priznať jej aj finančné zadosťučinenie podľa citovaného ustanovenia zákona o ústavnom súde, a to vo výške 7 000 €.

Podľa § 56 ods. 5 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

Z uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené vo výroku tohto rozhodnutia v bode 3.

Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

Sťažovateľke vznikli trovy konania z dôvodu právneho zastúpenia advokátom. Ústavný súd priznal úhradu za dva úkony právnej služby (prevzatie a príprava zastúpenia, spísanie a podanie sťažnosti) v súlade s § 1 ods. 3, § 11 ods. 3, § 14 ods. 1 písm. a) a b) a § 16 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“). Za dva úkony vykonané v roku 2012 patrí odmena v sume dvakrát po 127,17 € a režijný paušál dvakrát po 7,63 €. Tropy právneho zastúpenia pre sťažovateľku predstavujú sumu 269,60 € v zmysle vyhlášky.

Ústavný súd o uplatnených trovách konania sťažovateľky rozhodol tak, ako to je uvedené v bode 4 výroku tohto rozhodnutia.

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok, treba pod právoplatnosťou rozhodnutia uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 18. októbra 2012